

WIELOKULTUROWOŚĆ

SCENARIUSZ 2

KULTURA A TOŻSAMOŚĆ KULTUROWA

GRUPA DOCELOWA
UCZNIOWIE W WIEKU

15-18

Cele projektu edukacyjnego:

- ❖ utrwalenie wiadomości na temat kultury i tożsamości,
- ❖ zdefiniowanie pojęć, jak: kultura, tożsamość, tożsamość kulturowa, społeczność lokalna, dziedzictwo kulturowe, etnologia, etnografia,
- ❖ tworzenie artykułów hasłowych,
- ❖ posługiwanie się różnymi metodami aktywizującymi: mapa myśli, dyskusja, praca w grupach,
- ❖ uporządkowanie wiadomości na temat kultury i tożsamości kulturowej wybranych państw ościennych,
- ❖ wprowadzenie grywalizacji.

Produkty końcowe projektu edukacyjnego:

- * mapa myśli,
- * artykuły hasłowe,
- * mini słownik pojęć,
- * kolaż kulturowy.

PROPONOWANY PRZEBIEG ZAJĘĆ

ETAP PROJEKTU	SUGEROWANE DZIAŁANIA	ETAP	CZAS
I WYBÓR ZAGADNIENIA I OKREŚLENIE CELÓW PROJEKTU	1 Wprowadzenie: a. mapa myśli, b. tworzenie artykułów hasłowych.	I	1. łącznie 70 min. a. 40 min. b. 30 min.
	2 Podjęcie decyzji o realizacji projektu.	II	2. 10 min.
II REALIZACJA PROJEKTU	3 Tożsamość kulturowa – dyskusja.	III	3. 45 min.
	4 Kulturalna tożsamość – gra: a. układanie pytań przez drużyny, b. rysowanie plansz do gry i zaznaczanie pól, c. rozgrywka.	IV	4. około 2 godz. a. 45-60 min. b. 15 min. c. około 45 min.
	5 Kolaż kulturowy – praca w grupach. a. opracowanie koncepcji, b. wyszukiwanie informacji, c. praca nad kolażem.	V	5. około 4 godz. + praca zdalna a. 30-40 min. b. praca zdalna – min. 2 dni c. około 180 min.
III PREZENTACJA PROJEKTU	6 Prezentacja prac.	VI	6. 45-90 min.
IV OCENA PROJEKTU	7 Podsumowanie pracy nad projektem i utrwalenie wiadomości.	VII	7. 45 min.
RAZEM	około 9 godzin lekcyjnych + czas na pracę zdalną		
UWAGI	*** gwiazdki sugerują podział na poszczególne dni		

1

WPROWADZENIE

Nauczyciel dzieli klasę na dwa zespoły, a następnie wprowadza klasę w temat zajęć poprzez pytania, np.:

- ❖ jak rozumiecie pojęcia kultura oraz tożsamość?
- ❖ czy są wam obce?
- ❖ co się na nie składa?
- ❖ z jakimi innymi pojęciami Wam się kojarzą?

Po krótkiej dyskusji przechodzą do kolejnego elementu zdania.

a

mapa myśli

Każdy z zespołów otrzymuje duży brystol - format A2-A3, oraz markery. Zadaniem uczniów jest wypisanie elementów składowych oraz skojarzeń związanych z wcześniej omawianymi pojęciami, wykorzystując przy tym metodę pracy o nazwie mapa myśli (**Załącznik nr 1 – jak tworzyć mapy myśli**).

Jedno pojęcie przypada na jedną grupę. Praca nie powinna zająć więcej niż 30 minut. Po skończeniu map myśli wybrani przedstawiciele grup przedstawiają swoje prace. Pod koniec projektu uczniowie powrócą do map myśli, aby je uzupełnić o zdobyte wiadomości.

b

tworzenie artykułów hasłowych

Na podstawie map myśli grupy tworzą artykuły hasłowe KULTURY oraz TOŻSAMOŚCI (**Załącznik nr 2 – jak tworzyć artykuły hasłowe**).

Następnie zestawiają je z artykułami zawartymi w słownikach i mogą dopisać brakujące elementy (**Załącznik nr 3 – artykuły hasłowe**).

Gdy uczniowie uznają pracę za skończoną, na osobnej kartce, w zeszytach lub w wersji elektronicznej, uczniowie przygotowują „Mini słownik pojęć”, do którego wpisują obydwie, rozbudowane definicje.

2

PODJĘCIE DECYZJI O REALIZACJI PROJEKTU

Uczniowie wspólnie z nauczycielem podejmują decyzję o realizacji projektu dotyczącego tożsamości kulturowej oraz ustalają tytuł projektu.

* * *

3

TOŻSAMOŚĆ KULTUROWA dyskusja

Nauczyciel zadaje uczniom pytania dotyczące pojęć KULTURA oraz TOŻSAMOŚĆ, na przykład: *czy widzicie elementy wspólne pomiędzy tymi pojęciami? Co je łączy?*

Uczniowie udzielają odpowiedzi na poszczególne pytania. Może odbywać się to w formie burzy mózgów. Odpowiedzi w formie hasłowej są zapisywane na tablicy lub flipcharcie.

3

CD. TOŻSAMOŚĆ KULTUROWA dyskusja

Następnie prowadzący pyta uczniów o to, jak można zdefiniować pojęcie tożsamości kulturowej. Czym ona jest? W ten sposób stawia główny temat do dyskusji (**Załącznik 4 – metody aktywizujące – dyskusja**).

Rozpoczyna się dyskusja. Prowadzący zadaje pytania wprowadzające, przykładowo:

- ❖ *co rozumiecie pod pojęciem tożsamość kulturowa?*
- ❖ *czym jest społeczność lokalna i jaką pełni rolę?*
- ❖ *czy ważna jest historia oraz dziedzictwo kulturowe w odniesieniu do tożsamości kulturowej?*
- ❖ *czy tożsamość kulturowa występuje na określonym terytorium? Co stanowi jej granice?*
- ❖ *jakie elementy kultury wyróżnimy?*
- ❖ *czy znaczą pojęcia etnologia oraz etnografia? Czym się zajmują?*

Podczas dyskusji wybrana osoba zapisuje na tablicy hasłowo pojęcia, które padają podczas dyskusji, jak np.: *społeczność lokalna, dziedzictwo kulturowe, etnologia, etnografia itd.*

Pytania mogą zadawać również uczniowie. Wspólnymi siłami uczestnicy dyskusji szukają na nie odpowiedzi, a następnie wraz z nauczycielem dochodzą do wspólnych wniosków. Na zakończenie nauczyciel robi podsumowanie dyskusji. Uczniowie tworzą nowy artykuł hasłowy dotyczący pojęcia tożsamości kulturowej. Mogą także stworzyć artykuły dla innych pojęć, które pojawiały się w dyskusji a łączą się z tym tematem. Na zakończenie wpisują nowe hasła do *Mini słownika pojęć*.

* * *

4

KULTURALNA TOŻSAMOŚĆ gra

Nauczyciel dzieli klasę na 4 grupy, z których dwie otrzymują temat KULTURA i pozostałe dwie TOŻSAMOŚĆ KULTUROWA.

Następnie prowadzący przedstawia uczniom zasady gry, oraz zadania, z którymi będą się mogli zmierzyć (**Załącznik nr 5 – Kulturalna tożsamość – zasady gry**). Na realizację zadania oraz grę będzie potrzebne około 120 minut.

* * *

5

KOLAŻ KULTUROWY praca w grupach

Praca będzie dotyczyła krajów sąsiednich, a dokładnie ich kultury i tożsamości kulturowej. Nauczyciel na początek wdraża uczniów w temat, na przykład poprzez krótkie wprowadzenie:

Na temat naszego regionu, społeczności lokalnej oraz tożsamości kulturowej wiemy już wiele. Jednak jak te pojęcia funkcjonują u naszych sąsiadów? W których regionach Niemiec, Ukrainy, Czech, czy Słowacji widać największe przywiązanie społeczeństw do kultury swojego regionu? Postaramy się zgłębić ten temat wspólnie i zobaczyć jak to pojęcie funkcjonuje u naszych sąsiadów.

5

CD. KOLAŻ KULTUROWY praca w grupach

Nauczyciel dzieli klasę na 4 grupy. Każdej przydziela inny kraj, z którym sąsiadujemy, np.:

- ❖ GRUPA I – Niemcy
- ❖ GRUPA II – Ukraina
- ❖ GRUPA III – Czechy
- ❖ GRUPA IV – Słowacja

Oczywiście w zależności, w jakim państwie się znajdujemy uczniowie otrzymują inne państwa do opracowania.

Zadaniem każdej z grup jest przygotowanie kolażu przedstawiającego kulturę oraz tożsamość kulturową danego państwa. Prezentacja może dotyczyć wybranego obszaru kraju, np. w Niemczech - Bawarii ([Załącznik nr 6 – jak zrobić kolaż?](#)).

a

opracowanie koncepcji

Na początek uczniowie w grupach wybierają, czy ich praca będzie dotyczyła wybranego regionu, czy całego państwa. Następnie określają co chcą umieścić w swojej pracy, jakich materiałów chcą używać, oraz zastanawiają się w jakiej stylistyce będzie wykonany cały projekt. Uczniowie wewnątrz grup dzielą się także zadaniami, wybierając zespoły, które będą przygotować informacje oraz materiały niezbędne do realizacji zadania.

b

wyszukanie informacji

Uczniowie, poza zajęciami szkolnymi, wyszukują w dostępnych źródłach informacji, które w połączeniu z własną wiedzą i doświadczeniem, wykorzystają do stworzenia kolażu.

Mogą korzystać z bibliotek, Internetu, artykułów prasowych, przykładów malarstwa, fotografii, danych demograficznych, map, wykresów itp.

Na wyszukanie informacji należy dać uczniom przynajmniej dwa dni. W razie pytań i wątpliwości mogą zwrócić się o pomoc do nauczyciela. Należy zwrócić uczniom uwagę na to, aby zapisali źródła, z których czerpali informacje.

c

praca nad kolażem

Uczniowie przynoszą zebrane przez siebie informacje oraz materiały. Porządkują je wraz z nauczycielem, a następnie omawiają sposób wykonania kolażu. Kierując się wiedzą własną, a także wskazówkami nauczyciela uczniowie opracowują materiały. Praca odbywa się podczas zajęć szkolnych.

* * *

6

PREZENTACJA PRAC

Na kolejnych zajęciach uczniowie prezentują przygotowane przez siebie kolaże. Omawiając wszystkie punkty wyszczególnione wcześniej przez nauczyciela ([Załącznik nr 6 – jak zrobić kolaż?](#)). Następnie plakaty zostają zawieszane na ścianach w klasie lub w miejscu do tego przeznaczonym. Może to być korytarz szkolny, biblioteka lub świetlica.

10

PODSUMOWANIE PRACY NAD PROJEKTEM I UTRWALENIE WIADOMOŚCI

Na zakończenie uczniowie powracają do map myśli, które tworzyli na początku projektu i uzupełniają je o wiedzę, którą nabyli w trakcie prac.

Wspólnie z nauczycielem dyskutują nad przebiegiem projektu, np.:

- ❖ *czego się nauczyliśmy podczas pracy nad tym projektem?*
- ❖ *co najbardziej nam się podobało?*
- ❖ *co nas zaskoczyło?*
- ❖ *co sprawiło nam największą trudność?*
- ❖ *czy ta wiedza jest przydatna w życiu codziennym, zawodowym?*

* * *

WYKAZ ZAŁĄCZNIKÓW DO PROJEKTU

ZAŁĄCZNIK NR 1

JAK TWORZYĆ MAPY MYŚLI

ZAŁĄCZNIK NR 2

JAK TWORZYĆ ARTYKUŁY HASŁOWE

ZAŁĄCZNIK NR 3

ARTYKUŁY HASŁOWE

ZAŁĄCZNIK NR 4

METODY AKTYWIZUJĄCE - DYSKUSJA

ZAŁĄCZNIK NR 5

KULTURALNA TOŻSAMOŚĆ – ZASADY GRY

ZAŁĄCZNIK NR 6

JAK ZROBIĆ KOLAŻ?

ZAŁĄCZNIK NR 1

JAK TWORZYĆ MAPY MYŚLI

SŁOWO WSTĘPU

Mapa myśli to jedna z metod aktywizujących zwana inaczej mapą mentalną lub mapą mózgu. Jej celem jest graficzne przedstawienie skojarzeń oraz myśli związanych z danym tematem zajęć. Do takiego przedstawienia można użyć rysunków, fotografii, wycinków z artykułów prasowych itd.

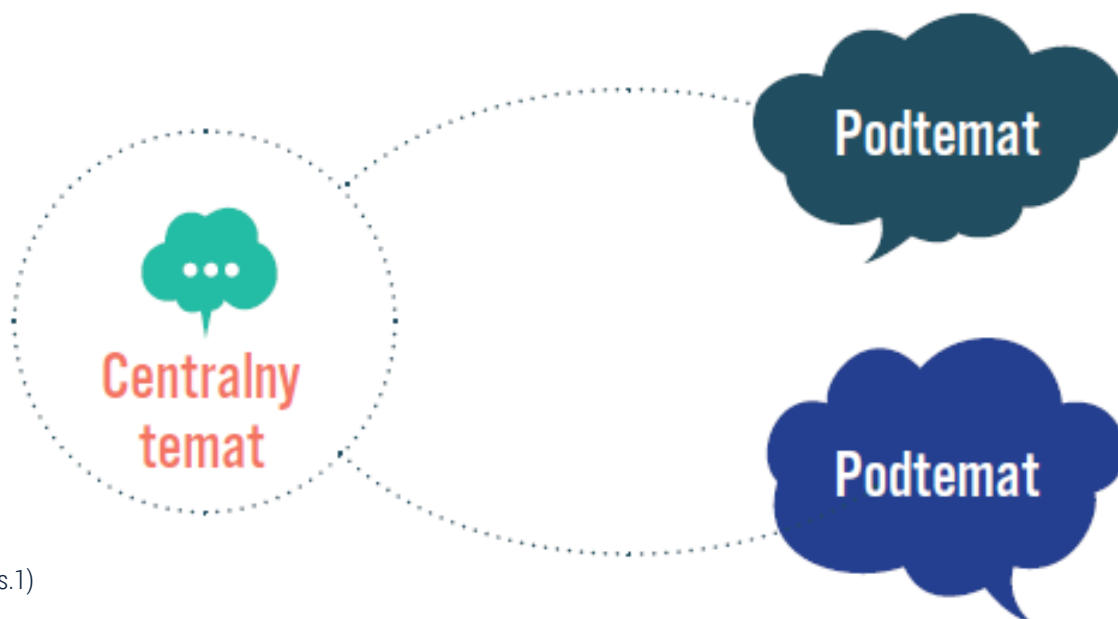
ZASADY TWORZENIA MAP MYŚLI

1. Należy przygotować dużą kartkę papieru może też być brystol o rozmiarze minimum A4.
2. Na środku tak przygotowanej karty należy umieścić główny pomysł lub temat, którego ma dotyczyć mapa myśli. Metodocy zalecają:
 - ❖ zapisać go w formie graficznej,
 - ❖ użyć do tego minimum trzech kolorów,
 - ❖ używać obrazów 3D, które pobudzają wyobraźnię.

(rys.1)

3. Do centralnego tematu mapy myśli należy tworzyć odgałęzienia, które stają się coraz drobniejsze dalej znajdują się od głównego zagadnienia. Mapę myśli można porównać do drzewa: konar stanowi trzon, główny temat pracy, na gałęziach znajdują się podtematy, gałązki to skojarzenia, zawierające coraz większą ilość informacji, zaś listki znajdują się na samym końcu – są to słowa kluczowe, na których znajdują się dane szczegółowe.
4. Warto pisać słowa drukowanymi literami, dzięki czemu wszyscy będą mogli je odczytać. Dobrze używać kolorów, np. inny kolor dla oddzielnego tematu.

(rys.2)

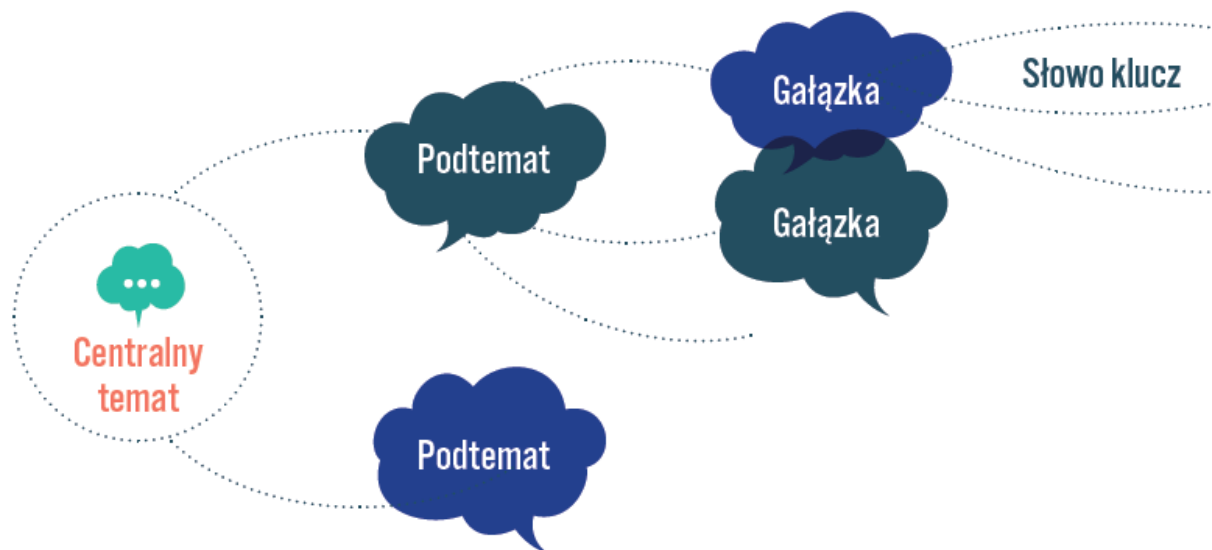

(rys.1)

ZAŁĄCZNIK NR 1

CD. ZASADY TWORZENIA MAP MYŚLI

Tak skonstruowana mapa myśli poszerzy oraz uporządkuje wiedzę uczniów na temat poszczególnych zagadnień, a także będzie mogła posłużyć na kolejnych etapach projektów.

(rys.2)

MAPY MYŚLI RYSOWANE RĘCZNIE CZY W PROGRAMIE?

Mapy myśli można tworzyć ręcznie rysując na papierze lub w przestrzeni np. na ścianie poprzez przyklejanie kolejnych kolorowych karteczek i tworzenie połączeń między nimi za pomocą sznurka lub nici.

Takie mapy pobudzają kreatywność i lepiej pozwalają zapamiętać informacje.

Do tworzenia map myśli powstało także wiele programów komputerowych dla tych, którzy lubią mieć materiały w jednym miejscu i szybko oraz sprawnie dzielić się nimi z innymi.

Oto kilka programów, w których możecie tworzyć mapy myśli:

- ❖ Freemind - <https://www.dobreprogramy.pl/FreeMind.Program.Windows.20787.html>
- ❖ Mindomo - <https://www.mindomo.com>
- ❖ iMindMap - <https://imindmap.com/>
- ❖ Tony Buzan - <http://www.tonybuzan.com/>
- ❖ Xmind <http://www.xmind.net/>

Wszystkie programy do map myśli działają bardzo podobnie. Tworzą mapę myśli, której gałęzie są automatycznie ustawiane wokół centrum. Jedynie mapa myśli zrobiona w iMindMapie wygląda trochę inaczej. Tutaj można dowolnie kształtować wygląd rozgałęzień.

ZAŁĄCZNIK NR 2

JAK TWORZYĆ ARTYKUŁY HASŁOWE

SŁOWO WSTĘPU

Artykuł hasłowy – odrębna, podstawowa jednostka/element zbioru informacyjnego (słownika, leksykonu, encyklopedii lub innego), jednostka leksykograficzna.

*Definicja na podstawie *Innego Słownika Języka Polskiego*, pod red. M. Bańko, s. 44.

CO ZAWIERA ARTYKUŁ HASŁOWY

Budowa artykułu hasłowego różni się w zależności od typu słownika. Weźmy za przykład *Słownik języka polskiego PWN* pod red. Mieczysława Szymczaka, który składa się z następujących elementów:

- ❖ wyrazu hasłowego,
- ❖ wskazówek dotyczących wymowy,
- ❖ form fleksyjnych,
- ❖ definicji znaczeń,
- ❖ przykładów użycia wyrazu hasłowego,
- ❖ terminów wielowyrzowych, związków frazeologicznych i ich definicji,
- ❖ przysłów,
- ❖ przenośni,
- ❖ objaśnień etymologicznych.

Dzięki stworzeniu takiego artykułu hasłowego można uporządkować swoją wiedzę na temat danego pojęcia. Warto przy tworzeniu hasła korzystać z wiedzy dotyczącej gramatyki, ze słowników frazeologicznych oraz wyrazów bliskoznaczných, a także innych źródeł.

BUDOWA ARTYKUŁU HASŁOWEGO NA ZAJĘCIACH LEKCYJNYCH

Na początku warto wyjaśnić, czym jest artykuł hasłowy oraz co się na niego składa. Można na tablicy zapisać poszczególne jego elementy. Dla przykładu można prześledzić wybrane artykuły hasłowe zawarte m.in. w słownikach, np. w *Słowniku języka polskiego PWN* pod red. M. Szymczaka.

Na samej górze powinien znajdować się wyraz hasłowy, czyli wyraz, którego dotyczyć ma cały artykuł hasłowy, np. **Kultura**. Następnie powinny pojawić się wskazówki dotyczące wymowy oraz informacje gramatyczne – przede wszystkim fleksyjne, np. podanie rodzaju gramatycznego oraz wybranych form fleksyjnych, np. *ż; l.poj. D . y*. Przy tym punkcie należy zwrócić szczególną uwagę na skróty, które są używane na określenie rodzaju, deklinacji oraz form fleksyjnych. Ta wiedza jest niezbędna, aby móc samodzielnie stworzyć artykuł hasłowy.

ZAŁĄCZNIK NR 2

CD. BUDOWA ARTYKUŁU HASŁOWEGO NA ZAJĘCIACH LEKCYJNYCH

Kolejną część hasła stanowią definicje znaczeń, które są odpowiednio ponumerowane:

1. «materialna i umysłowa działalność społeczeństw oraz jej wytwory»
2. «społeczeństwo rozpatrywane ze względu na jego dorobek materialny i intelektualny»
3. «odpowiednio wysoki poziom rozwoju społeczeństwa w jakimś zakresie»
4. «umiejętność obcowania z ludźmi»
5. «sztuczna hodowla komórek, tkanek, organów lub całych mikroorganizmów»
6. «rodzaj, gatunek lub odmiana rośliny uprawiane na danym terenie w celach użytkowych; też: teren uprawy tej rośliny i sama uprawa»
7. «struktura gleby uprawnej osiągnięta w wyniku zabiegów agrotechnicznych i racjonalnej gospodarki; a także: te zabiegi i gospodarka»

Jako kolejny punkt w artykule hasłowym powinny znaleźć się związki frazeologiczne dotyczące kultury, a także przenieśnię i przysłowia – te punkty uczniowie mogą uzupełnić później, jednak jeśli znają kilka zwrotów związanych z kulturą mogą dopisać od razu do definicji.

Na samym końcu artykułu hasłowego znajdują się objaśnienia etymologiczne, które również uczniowie muszą zaczerpnąć z innych słowników, najlepiej etymologicznych.

Tak przygotowany artykuł hasłowy należy zestawić z informacjami zawartymi w słowniku. Jeśli coś się nie zgadza, warto poprawić swoje definicje i dopisać brakujące informacje.

DODATKOWE INFORMACJE

Poniżej umieszczamy adresy internetowe stron, na których można znaleźć potrzebne słowniki w formie elektronicznej:

- ❖ *Wielki Słownik Języka Polskiego*: <http://wsjp.pl/index.php?pwh=0>
- ❖ *poradnia językowa Uniwersytetu Śląskiego*, na której znajduje się rozbudowana bibliografia dotyczące wielu rodzajów słowników: <http://www.poradniajezykowa.pl/index.php?action=slovníki>
- ❖ *Słownik Języka Polskiego* pod redakcją Witolda Doroszewskiego: <http://sjpd.pwn.pl/>
- ❖ *Serwis informacyjny FBC*, gdzie znajduje się wiele słowników w wersji cyfrowej i nie tylko: <http://fbc.pionier.net.pl/>

ZAŁĄCZNIK NR 3

ARTYKUŁ HASŁOWY

PRZYKŁADOWE ARTYKUŁY HASŁOWE

KULTURA *z IV, CMs. urze*

1. <<całokształt dorobku materialnego i duchowego dorobku ludzkości, wytworzonego w ogólnym rozwoju historycznym lub w jego określonej epoce>>: Istotną rolę w procesie tworzenia nowej, socjalistycznej kultury odgrywa wchłonięcie i krytyczne przyswojenie twórczych i postępowych tradycji przeszłości. *Żółk. S. Stare 83. Kultura grecka i rzymska nie daje się wyrzucić z umysłowego życia Europy. Witkiew, S. Szt.337. (...) Kultura ludowa, narodowa, materialna, umysłowa, duchowa. Stopień kultury. Krzewić, szerzyć upowszechniać kulturę. (...)*
2. <<stopień doskonałości, sprawności w opanowaniu, znawstwie jakiejś specjalności, umiejętności itp.; wysoki poziom czegoś, zwłaszcza wysoki poziom rozwoju intelektualnego i moralnego; ogląda, obycie, takt>>: Żeromski nieustanną pracą nadrabiał niedostatki lat szkolnych i zdobył w końcu kulturę umysłową o skali rzadkiej wśród polskich powieściopisarzy. *PAR. Alch.210. (...)*
3. *biol.* <<sztuczne hodowanie drobnoustrójów na przygotowanych w tym celu pożywkach; drobnoustrój wyhodowany na pożywce>>: Uczony w celach doświadczalnych połąkł kulturę bakterii cholery. *ŻAB. Z dołu 45. (...)*
4. roln. a) <<uprawianie roli przez stosowanie różnorodnych zabiegów agrotechnicznych; uprawa; stan uprawy gruntu; hodowanie, hodowla czegoś>>: W wieku VI kultura jedwabnika została przeniesiona do Azji Mniejszej, a stąd przez Arabów do północnej Afryki, Sycylii i Hiszpanii. *GAIK Towarozn. 283 (...)*. b) <<roślina uprawiana na pewnej przestrzeni w celach użytkowych; teren uprawy tej rośliny; szkółka>>: Z doświadczeń nad kulturami wodnymi i doniczkowymi wiemy, że z gleby rośliny pobierają wodę oraz różne rozpuszczone w niej sole mineralne. *SZAF. W. Bot. 56. (...)* <lc. cultura = uprawa>

*definicja ze *Słownika języka polskiego* pod red. W. Doroszewskiego:

<http://doroszewski.pwn.pl/haslo/kultura/>

TOŻSAMOŚĆ *z V blm*

1. <<bycie tym samym; identyczność>>: Podobieństwo polega na częściowej tożsamości cech. *AJD. Zagadn. 19. (...)* Δ Tożsamość kogoś (czyjej osoby) <<fakt, że ktoś jest tą osobą, za którą się podaje lub uważa; fakt, że ktoś nosi takie a nie inne nazwisko>>: Co do każdego oskarżonego zbierze się dane, dotyczące jego tożsamości, wieku, pochodzenia społecznego i przynależności społecznej. *Kod. post. karn. 20. (...)* Δ Dowód tożsamości <<dokument wydawany przez władze państwowe każdemu pełnoletniemu obywatelowi, zawierający jego dane personalne oraz fotografię; dowód osobisty>>: Kto korzysta z cudzych dowodów tożsamości lub własnych dowodów tożsamości innemu w tym celu używa, podlega karze aresztu do roku lub grzywny. *Kod. karny 36. (...)*

ZAŁĄCZNIK NR 3

CD. PRZYKŁADOWE ARTYKUŁY HASŁOWE

2. << równość prawdziwa dla wszystkich wartości zmiennych w nich występujących, wziętych z umówionego zakresu tych zmiennych>>: Jeśli obie strony równości są identyczne, mamy wówczas do czynienia z tożsamością. *Por. rzem. 65// SWil.*

*definicja ze *Słownika języka polskiego* pod red. W. Doroszewskiego:
<http://doroszewski.pwn.pl/haslo/tozsamosc>

TOŻSAMOŚĆ KULTUROWA – ż V blm

1. <<najważniejszy rodzaj tożsamości zbiorowej, który polega na historycznie uwarunkowanym, kulturowym sposobie zachowania przez daną zbiorowość ludzką istnienia i ciągłości gatunku oraz równowagi biopsychicznej. Jej składniki to: 1) elementy dziedzictwa, nawet całkowicie lub częściowo zdezaktualizowane, 2) rodzaj, proporcje i ustrukturywanie składowych elementów danej kultury zarówno ze względu na odrębności wyróżników kulturowych, jak i na osiągnięty poziom powszechników społeczno-ekonomicznych i cywilizacyjnych wewnątrz danej kultury, 3) kontekst zewnętrzny równorzędnych czy nierównorzędnych kontaktów z innymi kulturami, występującymi w różnym natężeniu w przeszłości i teraźniejszości>>: Świadomość tożsamości kulturowej wiązać się będzie przeto z poczuciem przynależności do własnej społeczności, z identyfikowaniem się z tą społecznością z jej specyficzną kulturą i wspólną historią, określonym terytorium, które się wspólnie zamieszkuje, równocześnie z poczuciem wyraźnej odrębności w stosunku do innych grup. źródło: G. Odoj, *Tożsamość kulturowa społeczności małomiasteczkowej*, Katowice 2007, s. 23.

*definicja na podstawie: K. Kwaśniewski: *Tożsamość kulturowa [w:] Słownik etnologiczny. Terminy ogólne*, pod red. Z. Staszczak, Warszawa-Poznań 1987, s. 351-352.

SPOŁECZNOŚĆ ż V

1. <<p. społeczeństwo w zn. 1: Wszelka zbiorowość, zorganizowana dla celów współżycia, jest społecznością. HAND. *Hist. 4*. Społeczność jest jedną moralną istnością, której członkami są obywatele. STASZIC *Uwagi 18*.

*definicja ze *Słownika języka polskiego* pod red. W. Doroszewskiego:
<http://doroszewski.pwn.pl/haslo/spolecznosc>

SPOŁECZNOŚĆ LOKALNA ż V

1. << zbiorowość związana z pewnym terytorium, w której ramach wytworzyła się sieć odrębnych instytucji i interakcji społ. oraz poczucie przynależności do tej zbiorowości.>>: W organizację uroczystego otwarcia hali zaangażowali się wszyscy nauczyciele, pracownicy szkoły, uczniowie, rodzice i wielu członków społeczności lokalnej. NKJP: *Najładniejsza w gminie*, Gazeta Krakowska 2007.

*definicja na podstawie *Encyklopedii języka polskiego PWN*:
<http://encyklopedia.pwn.pl/haslo/spolecznosc-lokalna;3978393.html>; cytat zaczerpnięty z
Wielkiego słownika języka polskiego:
http://www.wsjp.pl/index.php?id_hasla=41398&id_znaczenia=5113305&l=22&ind=0

ZAŁĄCZNIK NR 3

CD. PRZYKŁADOWE ARTYKUŁY HASŁOWE

DZIEDZICTWO KULTUROWE

1. <<ogół dorobku społeczeństw (narodów i środowisk) w zakresie nauki, sztuki, architektury, oświaty, techniki, wytworzonego w trakcie jego historycznego rozwoju i przekazywanego z pokolenia na pokolenie.>>: Dla zachowania dziedzictwa kulturowego naszego regionu ważny jest zarówno problem ochrony polskich gór przed zalewem obcej kultury, jak i torowanie ścieżek [...]. Źródło: Tygodnik Podhalański, 1999.

***definicja na podstawie Słownika Encyklopedycznego Edukacja Obywatelska* Wydawnictwa Europa; cytataz zaczerpnięty z Wielkiego słownika języka polskiego: http://www.wsjp.pl/index.php?id_hasla=5441&id_znaczenia=1159661&l=5&ind=0**

ETNOLOGIA *ż l, DCMs. -gii, blm*

1. <<studia porównawcze dotyczące kultur pierwotnych>>: Nazw: etnografia i etnologia używa się na ogół dość równorzędnie; zwyczaj językowy ustala rozmaicie granice pojęciowe w różnych krajach i różnych grupach uczonych. BYSTR. *Ludozn. 5.* Ton uczuciowy w językach tzw. ludów dzikich musi być o wiele silniejszy niż w naszych. Etnologia potwierdza ten wniosek. GAWR. *Szkice 21. // SWil* <gr. *éthos* = plemię, lud + *lógos* = nauka>

***definicja ze Słownika języka polskiego pod red. W. Doroszewskiego: <http://doroszewski.pwn.pl/haslo/etnologia/>**

ETNOGRAFIA *ż l, DCMs. -fii, blm*

1. << nauka zajmująca się badaniem życia i zwyczajów narodów, ich kultury materialnej i duchowej; ludoznawstwo>>: Etnografię określić możemy jako naukę, opisującą kulturę poszczególnych grup, a więc także i polskiej, włoskiej czy węgierskiej, przy czym praktycznie ograniczamy się tylko do kultury ludowej. BYSTR. *Ludozn. 5. // SWil* <gr. *éthos* = plemię, lud + *gráphō* = piszę>

***definicja ze Słownika języka polskiego pod red. W. Doroszewskiego: <http://doroszewski.pwn.pl/haslo/etnografia/>**

ZAŁĄCZNIK NR 4

METODY AKTYWIZUJĄCE – DYSKUSJA

PRZYDATNE INFORMACJE I WSKAZÓWKI

Dyskusja jest wskazywana często jako jedna z podstawowych metod aktywizujących. Definiowana jest m.in., jako *zorganizowana wymiana myśli i poglądów uczestników grupy na dany temat*.

Dyskusja jako metoda dydaktyczna wprowadza wiele ważnych czynników w tok lekcji, jak:

- ❖ pobudza i rozwija myślenie,
- ❖ wspiera w kształtowaniu poglądów i przekonań,
- ❖ wpływa na umiejętności wypowiedzenia się, a także formułowania myśli,
- ❖ uczy oceniania zdania innych osób,
- ❖ uświadamia krytyczne spojrzenie na własne poglądy i zmusza do ich weryfikacji.

W ramach dyskusji dydaktycznej możemy wyróżnić trzy etapy:

- ❖ sformułowanie i wprowadzenie problemu, który stanowi istotę poruszanego zagadnienia, w ten sposób pobudzamy uczniów do myślenia oraz wypowiedzenia się na temat omawianego problemu,
- ❖ dyskusja właściwa, która kończy się rozwiązaniem problemu,
- ❖ podsumowanie rezultatów dyskusji, wyciągnięcie wniosków.

Przed wprowadzeniem tej metody warto zapoznać uczestników z pewnymi zasadami, które obowiązują podczas przeprowadzania dyskusji:

- ❖ członkowie słuchają się wzajemnie,
- ❖ każdy wypowiada się za siebie,
- ❖ wszyscy mówią tylko na określony temat,
- ❖ nikt nie przerywa drugiej osobie, nie mówimy jednocześnie,
- ❖ nie obrażamy innych, nie śmiejemy się z poglądów uczestników dyskusji,
- ❖ argumentujemy swoje stanowisko,
- ❖ wysłuchujemy stanowisk pozostałych uczestników.

*M. Michalak, M. Sienna, *Materiały dla nauczyciela. Moduł: Dydaktyka. Metody kształcenia – Dyskusja* [online], [dostęp: 22.12.2016 r.] Dostępny w Internecie: <https://wyszukiwarka.efs.men.gov.pl/product/program-studiow-podyplomowych-zawod-nauczyciela-przedmiotow-zawodowych/attachment/24>

ZAŁĄCZNIK NR 4

PRZYKŁADOWA DYSKUSJA DOTYCZĄCA TEMATU PROJEKTU

Nauczyciel wyznacza główny temat dyskusji, np.:

- ❖ *Jak można zdefiniować pojęcie tożsamości kulturowej? Czym ona jest?*

Uczniowie udzielają odpowiedzi pamiętając o przestrzeganiu wcześniej poznanych zasad.

Przykładowe odpowiedzi:

- ❖ uczeń 1: *Termin ten związany jest z naszym dziedzictwem kulturowym.*
- ❖ uczeń 2: *Oznacza przynależność do danego terytorium i życie się z nim, z jego kulturą, językiem.*
- ❖ uczeń 3: *Występuje tu związek z innymi kulturami, które występowały na danym terenie w różnym natężeniu w przeszłości i teraźniejszości.*

Nauczyciel może zadawać pytania pomocnicze. Uczniowie dochodzą do wspólnych wniosków. Następnie podsumowują dyskusję i przechodzą do tworzenia artykułu hasłowego.

ZAŁĄCZNIK NR 5

KULTURALNA TOŻSAMOŚĆ – ZASADY GRY

ZASADY GRY

- ❖ Zadaniem uczestników jest przygotowanie pytań do swoich plansz wraz z 4 wariantami odpowiedzi, z których dobra jest tylko jedna. Każda grupa przygotowuje ich po 8.
- ❖ Grupa, której została przypisana KULTURA, przygotowują pytania odnośnie kultury występującej w danym regionie, natomiast tym zespołom, którym przypadła TOŻSAMOŚĆ KULTUROWA – pytania na jej temat. Pytania mogą zawierać fragmenty definicji, elementy kultury itd. Zespoły nie mogą się ze sobą porozumiewać.
- ❖ Zespoły na zebranie wiadomości i stworzenie pytań mają około 45 – 60 minut. Mogą korzystać z wiedzy własnej, słowników, bibliotek, czy Internetu.
- ❖ Po zakończeniu prac i sprawdzeniu pytań przez prowadzącego, uczestnicy tworzą plansze do gry.
- ❖ Każda z grup rysuje na kartce A4 planszę przypominającą grę w statki, o wymiarach 6x6 kratak. Na górze każdą z kratak oznacza cyfrą od 1 do 6, z pionowo zaś literą od A do E.
- ❖ Następnie poszczególne zespoły zaznaczają na planszach pola, do których przypisują stworzone przez nich pytania (patrz przykładowa plansza s.17). Plansze poszczególnych grup są niewidoczne dla zespołów przeciwników.
- ❖ Rozpoczynamy zabawę. O kolejności losowania i zadawania pytań decyduje prowadzący zajęcia, który posiada karty z cyframi od 1 do 4. Po przetasowaniu kart wyjmuje jedną, np. z liczbą 3, co oznacza, że grupa 3 rozpoczyna grę, jednak aby to zrobić prowadzący musi wyciągnąć drugą kartę, która będzie oznaczać przeciwnika drużyny 3 odpowiadającą na jej pytanie, jest nią, np. zespół nr 2.
- ❖ Jedna osoba z grupy nr 2 losuje jedno z 36 pól znajdujących się na planszy zespołu nr 3, jest nim np. B5. Jeśli kryje się pod nim pytanie, próbują na nie odpowiedzieć. Jeśli uczestnicy udzielili poprawnej odpowiedzi zespół otrzymuje jeden punkt, jeśli nie – nie otrzymują punktu, a pytanie przechodzi na kolejną drużynę wylosowaną przez prowadzącego – podobna sytuacja występuje, gdy wylosują pole, pod którym nie ukrywa się żadne pytanie.
- ❖ Zabawa trwa dopóki uczestnicy nie odpowiedzą na wszystkie pytania ukryte na planszach lub do czasu, gdy prowadzący uzna, że czas ją zakończyć. Po udzieleniu odpowiedzi następuje podliczenie punktów. Drużyna z ich największą ilością otrzymuje plusy.

ZAŁĄCZNIK NR 5

Przykładowa plansza:

	1	2	3	4	5	6
A			■			
B	■					■
C				■		
D		■				
E						■
F	■				■	

ZAŁĄCZNIK NR 6

JAK STWORZYĆ KOLAŻ?

WSKAZÓWKI

Kolaż to technika, która polega na komponowaniu pracy z różnych dzieł artystycznych, niekoniecznie ze sobą powiązanych. Doskonale wpływa na rozwój wyobraźni i kreatywności.

O czym warto pamiętać:

- ❖ Po pierwsze warto wybrać materiały, z których powstanie kolaż. Można do tego użyć niemal wszystkiego: skrawków papieru, wycinków z gazet, zdjęć, tapet, folii, wstążek, sznurków, koralików, piór, czy kawałków materiału.
- ❖ Praca może obejmować wszystko, co wpadnie do głowy autora: kolaż może być jednolity pod względem barwy lub różnokolorowy; opierać się tylko na zdjęciach; stworzony tylko z tekstu lub obrazu. Wygląd pracy zależy od inwencji twórcy.
- ❖ Bazę pod kolaż powinna stanowić kartka grubego papieru lub tektury w kształcie, jaki sobie wymyśli autor.
- ❖ Przy pomocy nożyczek należy powycinać z wybranych materiałów potrzebne kształty, słowa, hasła czy obrazy.
- ❖ Dobrze też powydziierać niektóre elementy, które nadadzą pracy oryginalny wygląd i kształt.
- ❖ Po przygotowaniu wszystkich elementów pora na przyklejanie ich do bazy, czyli przygotowanej tektury lub papieru.
- ❖ Poczekaj, aż klej wyschnie i gotowe!

CO MOŻE ZAWIERAĆ KOLAŻ?

Kolaż ma dotyczyć konkretnych regionów państw ościennych. Kolaż może zawierać elementy związane z:

- ❖ historią danego regionu,
- ❖ dziedzictwem kulturowym danego obszaru,
- ❖ danymi geograficznymi, jakie granice obejmuje itd.
- ❖ jakimi dialektami posługuje się ludność,
- ❖ elementy etnograficzne,
- ❖ inne – ciekawostki, nowinki technologiczne itp.